

УДК 347.65(477):[004.738.5:316.472.4]

DOI: 10.31359/1993-0909-2025-32-1-127

Олександр Євгенович Кухарєв

Кафедра цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту № 5

Харківський національний університет внутрішніх справ
Харків, Україна

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ АКАУНТА В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ У СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Анотація. *Стаття присвячена виявленню правових наслідків смерті користувача акаунта в соціальній мережі та з'ясуванню можливості застосування конструкції універсального спадкового правонаступництва крізь призму положень національного та зарубіжного законодавства, напрацювань правової доктрини та матеріалів судової практики. Метою статті є визначення правового режиму акаунта в соціальній мережі в спадкових правовідносинах. Для досягнення мети цього дослідження був використаний спектр загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичний, системно-структурний, аналізу, узагальнення, формально-логічний (догматичний), порівняльно-правовий, моделювання. Наголошено, що акаунт у соціальній мережі має складну природу та охоплює два елементи – обліковий запис і вміст. Обліковий запис за своєю сутністю не належить до об'єктів цивільних прав, адже є набором певних відомостей, що передаються користувачем певній комп'ютерній системі, не має творчого характеру та майнової цінності. Утім вміст акаунта в окремих випадках може містити об'єкти авторського права та/або суміжних прав, що мають цифровий спосіб фіксації. У такому разі смерть користувача акаунта породжує спадкування майнових прав інтелектуальної власності на ці об'єкти. З урахуванням стану сучасного національного законодавства обґрунтовано висновок про те, що смерть користувача акаунта в соціальній мережі не породжує спадкування прав на акаунт у розумінні універсального спадкового правонаступництва. Це пояснюється обставинами технічного (отримання доступу до акаунта померлої особи) та юридичного (дотримання таємниці особистого життя користувача та третіх осіб, з'ясування об'єкта спадкового правонаступництва) характеру. У статті запропоновано нормативно закріпити правову можливість включення до змісту заповіту розпоряджень стосовно акаунта в соціальній мережі.*

Ключові слова: *універсальне спадкове правонаступництво, спадкування, спадщина, спадкоємець, цифрова річ, акаунт у соціальній мережі, обліковий запис, цифровий контент, об'єкти авторського права.*

Oleksandr Ye. Kukhariev

Department of Civil Law and Procedure
of the Educational and Research Institute No. 5
of Kharkiv National University of Internal Affairs
Kharkiv, Ukraine

LEGAL REGIME OF A SOCIAL NETWORK ACCOUNT WITHIN HEREDITARY LEGAL RELATIONS

Abstract. *The article is focused on identifying legal consequences of the death of a social network account's subscriber and clarifying the possibility of applying the construction of all-purpose hereditary succession through the prism of the provisions of national and foreign legislation, developments of legal doctrine and caselaw materials. The purpose of the article is to determine the legal regime of a social network account within hereditary legal relations. To achieve the purpose of this research the author has used a range of general scientific and special methods of scientific cognition, in particular: dialectical, systematic and structural, methods of analysis, generalization, formal and logical (dogmatic), comparative and legal, method of modeling. It has been emphasized that a social network account has a complex nature and includes two elements – a user account and content. A user account does not belong to the objects of civil rights by its nature, since it is a set of certain information transmitted by a user to a certain computer system, and does not have a creative nature and property value. However, the content of an account may contain copyright items in some cases and / or related rights that have a digital method of recording. In this case the death of the account's user gives rise to the succession of intellectual property rights to these items. The author, taking into account the situation of modern national legislation, has substantiated the conclusion that the death of the social network account's user does not give rise to the succession of the rights to the account in the sense of all-purpose hereditary succession. It is explained by circumstances of a technical (obtaining access to the account of a deceased person) and legal (observing confidentiality of personal life of any user and third parties, clarifying the object of hereditary succession) nature. The author of the article has suggested to regulatory entrench the legal possibility of including ordinances regarding a social network account into the content of a last will and testament.*

Key words: *all-purpose hereditary succession, succession, inheritance, lawful heir, digital item of property, social network account, user account, digital content, copyright items*

ВСТУП

Соціальні мережі стали невіддільною частиною життя сучасної людини, де вона перебуває впродовж тривалого часу. Вебсайт соціальної мережі створюється для здійснення взаємодії його учасників. Інші вебсайти, незважаючи на надані користувачу можливості висловити власну думку, характеризуються зазвичай одностороннім переданням інформації, основну тематику якої формує власник вебсайту. Спочатку соціальні мережі використовувалися виключно для особистих потреб – листування, пошуку друзів тощо. Зараз акаунти перетворилися на дієвий

інструмент бізнесу, що дозволяє швидко й ефективно продавати товари, роботи та послуги. Через це акаунт у соціальній мережі може мати значну матеріальну цінність, тож можливість доступу до нього є об'єктом підвищеного інтересу з боку спадкоємців користувача. Водночас смерть останнього призводить до істотних проблем, пов'язаних із подальшим доступом до акаунта й користуванням ним.

Чинне законодавство України пов'язує незворотну смерть людини з моментом смерті її головного мозку або її біологічною смертю. Так, відповідно до ст. 52 Основ законодавства України про охорону здоров'я [1] смерть мозку визначається при повному і незворотному припиненні всіх його функцій, що реєструється при працюючому серці й штучній вентиляції легень. У той час як біологічна смерть людини встановлюється на підставі діагностичних критеріїв біологічної смерті людини (незворотне припинення кровообігу та дихальних функцій, поява ранніх та/або пізніх трупних змін). При цьому важливо врахувати, що фізична смерть людини не тотожна «цифровій смерті», адже навіть після смерті особи її цифрова копія може продовжувати публікувати пости в соціальних мережах, відповідати на коментарі та листуватися. Після смерті користувача акаунта сам акаунт, який містить зазвичай багато особистої інформації, залишається в мережі як помітний, вразливий «цифровий слід». І кількість таких акаунтів у соціальних мережах останнім часом невпинно зростає. Прискорена цифровізація активізує діяльність компаній, пов'язану з реалізацією технологій, що дозволяють здійснювати «реінкарнацію» померлої людини в цифровому середовищі (*digital after life*).

Спадкове право традиційно залишається однією з найбільш консервативних підгалузей цивільного права. Як зазначила Європейська Комісія, спадкове право є сферою приватного права, коріння якого сягає вглиб національних традицій і звичаїв, у зв'язку з чим спадкове право є певною мірою «емоційно зарядженим» (*emotionally charged*) [2, с. 469, 470]. Вплив цифрових технологій на зазначену підгалузю є мінімальним, хоча абсолютно абстрагуватися від процесів цифровізації неможливо. Втім сучасне спадкове право залишає це питання відкритим. Видається справедливим, що правове регулювання спадкування цифрових активів має стати одним із пріоритетних напрямів розвитку національного спадкового права. Такий підхід узгоджується з § 1.12 Концепції оновлення Цивільного кодексу (далі – ЦК) України щодо розширення переліку об'єктів цивільних прав, зважаючи на розвиток цивільного обороту та появу в ньому невідомих на момент створення ЦК України об'єктів. Передусім йдеться про такі об'єкти: інформаційні продукти, інформаційні ресурси, інформаційні системи тощо; об'єкти прав, що створюються та знаходяться в мережі Інтернет; криптовалюта; персональні дані, інформація про особу; автономні роботи, штучний інтелект, цифровий контент тощо [3, с. 10].

Однією з найбільш жвавих тем, що останнім часом перебуває в центрі гострих наукових дискусій українських і зарубіжних дослідників, є так звана «цифрова спадщина» (*digital legacy*), до якої традиційно відносять акаунти в соціальних

мережах, криптовалюту, блоги, хмарні сховища, мультимедіаресурси тощо. Учені висловлюють свої точки зору переважно з урахуванням нормативного регулювання окресленого питання на рівні національних законодавств.

У вітчизняній цивілістиці сформувалися дві протилежні позиції стосовно можливості включення до складу спадщини прав на акаунт у соціальній мережі, користувачем якого був спадкодавець за життя.

Прихильники першої позиції заперечують спадкове правонаступництво в таких відносинах. У цьому аспекті слід указати на спільну статтю А. О. Мілевської та М. В. Петричука «Проблематика включення віртуальних об'єктів до складу спадщини». Автори стверджують, що сама можливість спадкування права на акаунт у соціальній мережі порушуватиме право на таємницю кореспонденції. Що стосується акаунтів, які використовуються для ведення бізнесу, то вони мають бути зареєстровані в соціальних мережах в іншому вигляді, ніж акаунт фізичної особи [4, с. 31–38]. Д. Ю. Чупрій, заперечуючи спадкування цифрового контенту як комплексного об'єкта, все ж допускає перехід до спадкоємців окремих прав інтелектуальної власності в межах цього контенту [5, с. 54–59].

Інша позиція зводиться до можливості спадкування досліджуваного об'єкта [6, с. 147–150; 7, с. 76, 77; 8, с. 220].

Для оптимізації спадкування акаунтів та їх контенту К. Г. Некіт пропонує звернутися до інституту довірчої власності та передбачити перспективу призначення довірчого власника виконавцем заповідальних розпоряджень щодо цифрового майна. Дослідниця наголошує на доцільності використання моделі саме довірчої власності, а не призначення виконавця заповіту. Це пояснюється нею тим, що, по-перше, такий підхід більше відповідає світовій практиці, та, по-друге, в межах інституту права довірчої власності може бути краще визначена й забезпечена відповідальність довірчого власника перед бенефіціарами [9, с. 273].

Окремо має бути відзначена позиція В. О. Токаревої та В. С. Личко про надання доступу до акаунта померлої особи в обмежених цілях, не замінюючи при цьому спадкодавця у відносинах із соціальною мережею, що може стати ефективним засобом охорони інтересів спадкодавця та третіх осіб, з якими він міг листуватися [10, с. 44]. Проте залишається нез'ясованою точка зору зазначених правників стосовно можливості застосування універсального спадкового правонаступництва в окресленому випадку.

Попри значний обсяг наукових розробок і публікацій, питання правових наслідків смерті користувача акаунта в соціальній мережі та можливості включення до складу спадщини прав на акаунт залишається дискусійним і остаточно не вирішеним. Це зумовлено відсутністю законодавчого регулювання спадкування такого об'єкта, динамічним розвитком технологій та спонукає до ретельного наукового аналізу відповідних правовідносин і викладення власної позиції стосовно окреслених вище проблем.

Мета дослідження полягає у визначенні правового режиму акаунта в соціальній мережі в спадкових правовідносинах і з'ясуванні можливості застосування

конструкції універсального спадкового правонаступництва в разі смерті користувача акаунта.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження будь-якого правового явища базується на певній методології правового пізнання. Відповідно до поставленої мети цієї статті було використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що забезпечило комплексний підхід до вивчення правового регулювання спадкування акаунтів у соціальних мережах у зарубіжних правопорядках та можливості його запровадження до національного законодавства.

Методологічною основою дослідження є *діалектичний* метод пізнання, який використовувався як наскрізний на всіх етапах пізнавального процесу. Застосування цього методу дало змогу розглянути предмет вивчення – акаунт у соціальній мережі – з урахуванням його багатогранності та з'ясувати сутність понять, що використовуються під час вивчення конкретного правового явища. Це дозволило всі правові явища й поняття, досліджені в статті, вивчати в єдності та суперечності їх протилежностей.

За допомогою *системно-структурного* методу аналізувалася проблематика співвідношення таких елементів акаунта в соціальній мережі, як обліковий запис і вміст, а також зв'язки між ними. Це дозволило розкрити цілісність досліджуваного явища, виявити його внутрішні елементи та зв'язки.

Метод *аналізу* використано при вивченні наукових напрацювань у сфері спадкування цифрових активів вітчизняних та зарубіжних учених.

За допомогою методу *узагальнення* зафіксовано визначальні ознаки цифрової речі як об'єкта цивільних прав.

Формально-логічний (догматичний) метод як один зі спеціально-наукових методів, застосовувався під час аналізу змісту норм спадкового законодавства шляхом їх вивчення та інтерпретації, а також матеріалів судової практики. У статті за допомогою цього методу досліджуються законодавчі акти, що стосуються спадкування, цифрових речей, віртуальних активів.

Порівняльно-правовий метод дозволив виявити схожі та відмінні підходи у вирішенні аналогічних проблем, розглянутих у межах предмета дослідження цієї праці, у Німеччині, Франції, Іспанії, Естонії та деяких інших країнах, що дало можливість урахувати євроінтеграційні процеси України та виявити напрями адаптації національного спадкового законодавства до законодавства країн ЄС з метою визначення доцільності запровадження нормативного регулювання спадкування прав на акаунт у соціальній мережі.

За допомогою методу *модельовання* встановлено наслідки запровадження до цивільного законодавства України такого об'єкта спадкового правонаступництва як право на акаунт у соціальній мережі. Цей методологічний підхід надав можливість сформулювати загальний висновок щодо недоцільності спадкування

прав на акаунт і окреслити основні аргументи як теоретичного, так прикладного порядку на користь такого підходу.

Теоретичною основою цієї статті стала низка наукових праць українських і зарубіжних фахівців, які присвятили свої розробки дослідженню обороту віртуальних активів, цифрових речей та акаунтів у соціальних мережах.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Основу спадкування країн романо-германської правової сім'ї становить принцип універсального спадкового правонаступництва, який зародився в Стародавньому Римі та полягає в забезпеченні безперервного посмертного переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємця за умови їх відчужуваності. Традиційне, класичне спадкування вважається універсальним правонаступництвом, що передбачає перехід до спадкоємця спадщини як єдиного цілого. У такий спосіб досягається стабільність майнового обороту та відбувається заміна суб'єкта правовідношення при незмінності самого об'єкта. Безперервність спадкового правонаступництва чітко простежується у правилі про зворотну силу прийняття спадщини, сформульованого у ч. 5 ст. 1268 ЦК України, згідно з яким незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини. Водночас постійне ускладнення цивільного обороту, поява нових прав та обов'язків, необхідність застосування додаткових способів захисту суб'єктів спадкових правовідносин спонукає до перегляду здавалося б непорушних постулатів універсальності в спадковому праві. Зокрема, сама можливість застосування конструкції спадкового правонаступництва у разі смерті користувача акаунта в соціальній мережі не є настільки очевидною, як, скажімо, при спадкуванні права власності на нерухоме майно, та залежить передусім від правового режиму акаунта.

Наукою ще не вироблено системного концептуального розуміння цифрових об'єктів спадкового правонаступництва, хоча потреба в цьому існує та особливо актуалізувалася останнім часом. Цивілістика не знала серйозних спорів про об'єкти спадкування, та полеміка точилася переважно навколо одного питання: спадщина – це сукупність речей та майна [11, с. 62, 63; 12, с. 1–3], охоплює виключно належні спадкодавцеві права та обов'язки [13, с. 120; 14, с. 13] або є сукупністю прав, обов'язків і майна [15, с. 41]. У ст. 1218 ЦК України закріплене важливе концептуальне положення про те, що склад спадщини охоплює всі права й обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини та не припинилися внаслідок його смерті. Спадщині як специфічному об'єкту цивільних прав властиві такі визначальні ознаки:

1. Локальний характер, що пояснюється її існуванням лише в межах спадкових правовідносин.

2. Є складним об'єктом, оскільки об'єднує всю сукупність належних спадкодавцеві прав та обов'язків. З цього випливає, що прийняття спадщини може від-

буватися щодо всього спадкового майна. Спадкоємець не вправі прийняти частину спадщини, а від іншої – відмовитися. Спадкоємець, який прийняв частину спадщини, вважається таким, що прийняв усю спадщину.

3. Має чітко визначені темпоральні межі існування – з дня смерті спадкодавця і до моменту оформлення спадкоємцем права на спадщину, що пов'язано з отриманням ним свідоцтва про право на спадщину. Після отримання такого свідоцтва відповідне майно набуває іншого правового режиму. З цього приводу Верховний Суд зазначив, що свідоцтво про право на спадщину – це документ, який посвідчує перехід права власності на спадкове майно від спадкодавця до спадкоємців. Видачею свідоцтва про право на спадщину завершується оформлення спадкових прав [16].

При визначенні спадщини застосовується методологічний підхід, згідно з яким майнові права включаються до складу спадщини, а немайнові – ні. Це узгоджується із законодавчим приписом п. 1 ч. 1 ст. 1219 ЦК України про те, що до складу спадщини не входять особисті немайнові права. Тому права й обов'язки спадкодавця для наділення їх властивостями елементу складу спадщини мають належати йому на час відкриття спадщини та не бути нерозривно пов'язаними з особою померлого.

У правовій доктрині наголошується на недостатній урегульованості об'єктів спадкового правонаступництва. Незважаючи на те, що норми спадкового законодавства новітнього періоду кількісно значно збільшилися, їх нечітке формулювання подекуди викликає проблеми щодо практичного застосування. Крім того, попри зовні достатню деталізованість, у тексті закону існує чимало прогалин, відсутнє правове регулювання особливостей спадкування певних об'єктів цивільного обороту в належному обсязі. Все це нерідко призводить до неоднозначного розуміння того, чи може певне право або обов'язок бути об'єктом спадкового правонаступництва [13, с. 58]. І така неоднозначність щодо можливості спадкування стосується й прав на акаунт у соціальній мережі.

Не викликає сумнівів, що правові режими матеріального та цифрового майна істотно відрізняються. Певною мірою цифрове майно наближене до інтелектуальної власності, де категорія «власність» застосовується дещо в іншому значенні, ніж право власності як речове право. Невипадково окремі науковці розглядають цифрову річ як проміжну ланку між об'єктами права інтелектуальної власності та класичними об'єктами права власності.

Стосовно цілої низки цифрових об'єктів важко розділити майнову та немайнову складові, адже мета кожного акаунта – задоволення потреб як економічного, так і неекономічного характеру [17, с. 1198]. Тому смерть користувача акаунта в соціальній мережі в окремих випадках може породжувати перехід майнових прав, що регулюється спадковим правом, та немайнових прав, що за загальним правилом спадковим правом не допускається.

Станом на 2024 рік акаунти в соціальних мережах залишаються поза нормативним регулюванням в Україні, незважаючи на спроби надати цьому явищу

правового обрамлення. За своєю сутністю досліджуваний об'єкт має певну схожість із цифровою річчю, поняття якої закріплено в ч. 1 ст. 179–1 ЦК України. Так, цифровою річчю визнається благо, що створюється та існує виключно в цифровому середовищі та має майнову цінність. Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага. До видів об'єктів цивільних прав, поряд із речами, грошима, цінними паперами, роботами та послугами, результатами інтелектуальної, творчої діяльності, інформацією, іншими матеріальними та нематеріальними благами, віднесено й цифрові речі (ст. 177 ЦК України).

Навіть неглибокий аналіз вміщеної у ч. 1 ст. 179–1 ЦК України дефініції переконує, що в ній сформульоване досить загальне, навіть поверхове поняття «цифрова річ», до якої належать: віртуальний актив, цифровий контент та інші блага, що створюються та існують виключно в цифровому середовищі. У пояснювальній записці до проекту Закону «Про внесення змін до ЦК України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» до цифрових речей пропонувалося віднести онлайн-обліковий запис, гроші та цінні папери, що існують виключно в цифровій формі [18]. Р. А. Майданик наголошує, що цифровою річчю особи визнається цифровий контент, обліковий запис електронної пошти або інший онлайн-обліковий запис, на який вона має право [19, с. 272].

Додатково Законом України «Про цифровий контент та цифрові послуги» [20] урегульовані відносини між виконавцем і споживачем щодо надання цифрового контенту та / або цифрових послуг. Це, на думку Г. І. Воєводіної, дозволяє інтегрувати віртуальні активи до традиційних правових категорій, таких як власність, спадщина, договори купівлі-продажу, що створює чіткі правові рамки для їх використання й обігу [21, с. 210].

На жаль, довгоочікувана поява в законодавстві поняття цифрової речі мало спростила розуміння того, як відбувається оборот цифрових об'єктів у цілому. При цьому окремі дослідники для цілей спадкування пропонують розглядати цифрові активи як фізичні документи або контент, розміщений на жорсткому диску або USB-накопичувачі [22, с. 120].

З'ясовуючи правовий режим акаунта в соціальній мережі, слід передусім указати, що технічно він охоплює дві складові – обліковий запис і вміст.

Обліковий запис – набір відомостей, що передаються користувачем певній комп'ютерній системі. Кожен обліковий запис містить ім'я користувача та пароль і є об'єктом певного рівня захисту.

У п. 31 ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [23] обліковий запис визначений як формалізований згідно із стандартами мережі Інтернет запис на комп'ютерному обладнанні (комп'ютерах, серверах), підключеному до мережі Інтернет, що ідентифікує користувача (наприклад власника вебсайту) на такому обладнанні, містить дані про доступ до частини каталогів і комп'ютерної програми, комп'ютерного обладнання, а також визначає права такого доступу, що надають можливість володільцю облікового запису додавати, видаляти, змінювати цифровий контент і дані вебсайту, надавати доступ до вебсайту або його

частини, окремих даних іншим особам, припиняти функціонування такого веб-сайту або його частини в межах облікового запису.

Отже, обліковий запис забезпечує доступ до блага, але не є самим благом, позбавлений творчого характеру, що не дозволяє віднести його до об'єктів права інтелектуальної власності. Більш того, обліковий запис навіть не є об'єктом цивільних прав. З цього приводу А. С. Сліпченко та С. О. Сліпченко обґрунтовано зазначають, що обліковий запис – це лише результат фіксування даних у вигляді цифрового коду, які дозволяють комп'ютерному обладнанню ідентифікувати, розпізнавати певного користувача та межі його доступу до тих чи інших інтернет-ресурсів [24, с. 74].

Вміст акаунта охоплюють розміщені в ньому відомості чи дані в електронній формі. Залежно від того, які саме дані зберігаються в акаунті, вони можуть підпадати під правовий режим об'єкта авторського права та/або суміжних прав. Віднесення вмісту акаунта до того чи іншого виду результатів інтелектуальної діяльності зумовлено особливостями його створення (творчий характер) та ведення користувачем. Про творчий характер акаунта може свідчити оформлення сторінки, підбір оригінальних текстів, створення відео тощо. З цього випливає, що акаунт є цінним не сам по собі, а через його вміст, тобто дані та інформацію, які належать до категорії оборотоздатних. І саме така властивість як майнова цінність і зумовлює інтерес спадкоємця до акаунта померлої особи.

Якщо в акаунті розміщені об'єкти авторського права та/або суміжних прав, то його вміст охоплюється поняттям «цифровий контент». Згідно з п. 65 ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [23] цифровий контент – це будь-які відомості чи дані в електронній (цифровій) формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав і можуть зберігатися та/або поширюватися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо в мережі Інтернет.

Тож акаунт у соціальній мережі об'єднує два елементи з різною правовою природою та підпорядковані різним правовим режимам, що вступають у конфлікт при вирішенні питання про отримання доступу до акаунта третіми особами без згоди користувача.

Причому технічна сторона певних об'єктів стала настільки визначальною для з'ясування їх правової сутності, що не в усіх випадках вдається правильно описати такі об'єкти на рівні правового регулювання. Напевне в цьому криється причина відсутності закріплення в цивільному законодавстві України правових наслідків смерті користувача акаунта в соціальній мережі. Потреба в чітких визначеннях і правових нормах стає дедалі нагальнішою, оскільки розвиток технологій і ринку віртуальних активів продовжує набирати обертів, і Україні важливо адаптувати своє законодавство до сучасних міжнародних стандартів і практик.

Ці питання фрагментарно та доволі побічно визначаються на рівні правил власників вебсайтів. Так, корпорація Мета в межах свого продукту Facebook надає можливість указати особу (хранителя), яка отримує певні можливості щодо ака-

унта в разі смерті його користувача. Такий акаунт отримує статус «пам'ятний акаунт», і хранителю надається право супроводжувати акаунт у пам'ятному статусі чи видалити такий акаунт без можливості його відновлення в майбутньому. Хранителем може бути призначена лише особа, яка є «другом» цього акаунту та не обов'язково має належати до кола спадкоємців користувача. Хранитель наділений можливістю змінювати фото профілю із завантажених раніше світлин, відповідати на запити про дружбу. Проте Facebook більше не рекомендуватиме додати померлу особу в друзі або привітати її з днем народження. Однак близькі, як і раніше, зможуть бачити старі дописи та фотографії. Тобто після смерті користувача зміна його акаунта неможлива, як і повноцінне використання.

За аналогією з Facebook, Instagram так само встановлює пам'ятний статус для акаунта померлого користувача, проте не дозволяє призначати осіб, які можуть отримати доступ до такої сторінки. Провайдер самостійно вчиняє необхідні дії з обліковим записом.

У Google існує сервіс «про всяк випадок», який надає можливість користувачеві відкрити доступ певній особі до свого акаунта в разі його неактивності. Йдеться не лише про смерть, а й про інші випадки тривалого невикористання акаунта, і в цьому разі такій особі надається доступ до диска, електронної пошти та інших сервісів.

Компанія Apple запустила нову функцію Digital Legacy («Цифрова спадщина»), що дозволяє користувачам iPhone, iPad і Mac обрати цифрового спадкоємця, який зможе отримати доступ після смерті користувача до його облікового запису iCloud та інших файлів, серед яких світлини, повідомлення, нотатки, завантажені програми, резервні копії пристроїв тощо.

Таким чином, наведені вище правила соціальних мереж відбивають нематеріальну цінність акаунта й охоплюють потребу в збереженні пам'яті про близьку людину (установлення відповідного статусу та мінімальна можливість зміни вмісту акаунта), а також забезпеченні таємниці особистого життя померлого (обмежене коло повноважень, яким наділена довірена особа).

Причому положення правил власників вебсайтів, які стосуються наслідків смерті користувачів акаунтів, не є регулятором спадкових правовідносин, що регламентуються передусім на рівні ЦК України. Крім того, навіть у цих положеннях, які суттєво різняться та не містять єдиного підходу в регулюванні досліджуваного питання, фактично визначається лише право обмеженого доступу до акаунта померлої особи, що не узгоджується із сутністю універсального спадкового правонаступництва. Тому правила соціальних мереж лише частково заповнюють прогалини законодавства стосовно наслідків смерті користувача та визначення долі його акаунта. Між тим, правове регулювання має визначити контури нашого цифрового «загробного життя».

Невипадково С. С. Аліна стверджує про реальну загрозу формування альтернативного регулювання відносин спадкування цифрових об'єктів і появу можливості нівелювання усталених принципів спадкового та загалом приватного права

при формуванні неофіційного правопорядку в межах віртуальних відносин [25, с. 191].

Посмертна доля цифрових активів актуалізує проблему дотримання конфіденційності приватного життя людини. В сучасних умовах право на повагу до приватного життя є окремою категорією, яка не обмежується лише особистим простором, а включає й інформаційну сферу існування людини. З однієї сторони, глобалізація, науково-технічний прогрес, цифровізація суспільства створюють оптимальні умови для подальшого розвитку особи, надають максимальні можливості для її навчання та комунікації, з іншої – зумовлюють істотні порушення приватного життя людини. Крім того, розширення можливостей сучасних технологій щодо обробки та поширення інформації аналогічно загострює проблему недоторканності приватного життя. І це питання в аспекті досліджуваної проблематики набуває не лише правового, а й яскраво морального забарвлення. В юридичній літературі забезпечення конфіденційності та безпеки особистих даних віднесено до основних викликів для цифрових прав суспільства [26, с. 112].

Не викликає сумніву, що листування, яке веде користувач акаунта в соціальній мережі, має підпадати під гарантії про таємницю листування, закріплені у ст. 31 Конституції України та ст. 163 ЦК України. Крім того, у ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначено, що кожен має право на повагу до свого приватного та сімейного життя, до свого житла та кореспонденції. Також у ст. 12 Загальної декларації прав людини встановлено, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання в його особисте й сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань.

На мою думку, надання повного доступу до вмісту акаунта в соціальній мережі померлої особи її спадкоємцям, у тому числі щодо листування, матиме наслідком порушення приватності особи. А посмертна конфіденційність заслуговує на посмертний захист.

У зарубіжній правовій доктрині підкреслюється взаємодія спадкового, договірної та особистого права, зокрема, захисту даних. Особливо це стосується посмертної конфіденційності, недоторканності приватного життя та прав третіх осіб [27, с. 212]. А. Verlee додає до цього, що коли родичі померлого отримують доступ до його акаунта, їм відкривається значно більше, ніж він готовий був поділитися за життя. Йдеться про дуже особисту інформацію, таку як політичні та сексуальні уподобання. У зв'язку з цим постає питання збереження права на недоторканність приватного життя людини після її смерті [28, с. 256].

Хоча інші автори в аспекті викладеного наводять цікаві контраргументи на користь можливості спадкування цифрових активів. Так, Т. Mikk та К. Sein наголошують, що навряд чи хтось буде заперечувати можливість спадкування автомобіля на тій підставі, що у бардачку можуть бути листи або фотографії, пов'язані з померлим або його партнерами по спілкуванню, які спадкоємець не повинен

бачити через особистий або інтимний зміст. Проте багато постачальників онлайн-послуг саме через це відмовляють спадкоємцям у доступі до електронної пошти, облікового запису спадкодавця. Втім питання доступу до цифрових активів померлого має для спадкоємців практичний характер: неможливо використовувати активи та виконувати зобов'язання перед кредиторами, якщо активи не до кінця відомі та немає можливості доступу до них [22, с. 117].

В іноземних правопорядках активно робляться спроби врегулювати відносини, пов'язані зі смертю користувача акаунта в соціальній мережі. Наприклад, в Іспанії прийнято Закон «Про захист персональних даних та гарантіях цифрових прав», в якому унормоване положення про цифровий заповіт. Згідно зі ст. 96 цього Закону доступ до контенту померлої особи регулюється за такими правилами: 1) члени сім'ї померлого, а також його спадкоємці можуть отримати доступ до акаунта або дати інструкції стосовно його використання чи видалення; проте вказані особи не можуть отримати доступу до акаунта померлого, якщо він за життя заборонив це; 2) виконавець заповіту може звернутися з проханням отримати доступ до акаунта померлого відповідно до розпоряджень його користувача; 3) у разі смерті неповнолітніх осіб ці повноваження можуть також здійснюватися їх законними представниками або прокуратурою, яка діятиме за власної ініціативи або за зверненням заінтересованої фізичної або юридичної особи.

Рішення про збереження або видалення особистих профілів померлого в соціальних мережах може прийматися, якщо користувач за життя особисто не вирішив цього питання [29].

У 2014 році в штаті Делавер (США) ухвалено закон, що регулює доступ до цифрового майна та цифрових акаунтів. Відповідно до цього закону цифровим акаунтом є електронна система для створення, генерування, відправлення, поширення, спілкування, отримання, зберігання, відображення, обробки інформації, яка надає доступ до цифрового майна, що існує або може існувати, зберігається на будь-якому цифровому пристрої незалежно від власності на такий цифровий пристрій, на якому цифрове майно зберігається, у тому числі email-акаунти, акаунти в соціальних мережах, страхові, фінансові, податкові та інші акаунти. Допускається призначення фідусіарія (особистого представника, передбаченого заповітом), який контролюватиме акаунти померлого та його цифрове майно та може передати доступ до них певному члену сім'ї померлого [30].

Естонське законодавство дозволяє спадкоємцю отримати доступ до цифрових активів особи після її смерті. Це зумовлено принципом універсального спадкового правонаступництва та означає, що спадкування цифрових об'єктів підпорядковується тим самим правилам, що й передача права власності на матеріальні об'єкти, і, наприклад, прав та обов'язків, що випливають з договору купівлі-продажу. Метою принципу універсального спадкового правонаступництва є збереження цілісності спадкового майна в інтересах не лише спадкоємців, а й кредиторів, які мають право вимоги щодо спадщини. Стосовно електронного облікового запису до складу спадщини входить сукупність прав та обов'язків,

що впливають із контракту між спадкодавцем і постачальником послуг Інтернету. Як правонаступник користувача, спадкоємець заміняє останнього в правовідношенні в силу закону та не повинен вважатися третьою особою, якій слід відмовити в доступі до акаунта користувача. Водночас спадкування відбувається лише щодо майна, а не особистості померлого [22, с. 118–120].

Французьким Законом «Про цифрову республіку» від 07.10.2016 було внесено зміни до Закону «Про інформаційні технології та свободи» шляхом введення ст. 40–1, що регулює порядок розпорядження даними особи після її смерті. Згідно з цією статтею особа може зробити посмертні розпорядження (*directives*), які поділяються на загальні (*générales*), що встановлюють волю особи стосовно використання всієї сукупності даних про неї, та спеціальні (*particulieres*), якими встановлюється воля особи на розпорядження конкретними даними. Спеціальні розпорядження реєструються в оператора інформаційної системи. Зокрема, можна розпорядитися своїм акаунтом у соціальній мережі. Якщо користувач не залишив жодних розпоряджень, його спадкоємці мають право звернутися до оператора інформаційної системи з вимогою про видалення акаунта із загального доступу. При цьому всі витрати несе володілець соціальної мережі [31].

Зарубіжні правопорядки пропонують модель управління таких цифрових активів, як акаунт у соціальній мережі, відповідно до якої призначена особа виступає посередником між бажаннями покійного та його даними, а також має задовольняти потреби та запити членів сім'ї померлого користувача, його друзів у мережі.

Уже хрестоматійним стало рішення Верховного Суду Німеччини від 12.07.2018, яким були задоволені вимоги батьків неповнолітньої особи до соціальної мережі про надання доступу до облікового запису їхньої доньки, загиблої за нез'ясованих обставин. Позивачі стверджували, що отримання доступу до акаунта їм необхідно з метою з'ясування наявності чи відсутності суїцидальних намірів у доньки. Суд керувався принципом універсального спадкового правонаступництва, закріпленим у § 1922 Німецького цивільного укладення, відповідно до якого зі смертю особи його майно (спадщина) як ціле переходить до одного чи кількох інших осіб (спадкоємців). Як зазначив суд, дія цього принципу не може виключатися умовами договору між користувачем та соціальною мережею, що передбачає встановлення для акаунта «пам'ятного статусу» й обмеження його функціонала. Ця умова, визначена в односторонньому порядку в стандартизованому договорі, ставить користувача як сторону за договором у надзвичайно невідгідне становище, а тому є несправедливою та стосовно спадкових правовідносин має визнаватися недійсною.

Суд дійшов висновку, що акаунт у соціальній мережі можна прирівняти до особистих листів і щоденників, перехід яких до спадкоємців можливий для дотримання охоронюваних інтересів сім'ї. Зобов'язання надавати комунікаційну платформу за запитом користувача, а також публікувати контент і доставляти повідомлення на інший обліковий запис не пов'язані особисто з користувачем

облікового запису, мають технічний характер і можуть бути виконані на користь спадкоємця без зміни змісту зобов'язання. Правове значення переходу акаунта померлого користувача до його спадкоємця полягає в тому, що такий перехід є передумовою для спадкування активів, що зберігаються в ньому, насамперед об'єктів інтелектуальної власності, які спадкуються в загальному порядку [32].

При цьому якщо допустити в національному правопорядку можливість спадкування прав на акаунт у соціальній мережі після смерті його користувача, постане ціла низка проблем теоретичного та практичного характеру. Найбільш складним з них є з'ясування об'єкта спадкування, тобто які саме права й обов'язки стосовно акаунта включатимуться до складу спадщини.

Вважаю, що вирішення цього питання напряму залежить від вмісту акаунта, адже саме розміщені в ньому відомості та дані й становлять інтерес для спадкоємців. Невипадково К. Г. Некіт акаунт у соціальній мережі розглядає як форму зберігання інформації [33, с. 63].

В аспекті викладеного слід зробити важливе застереження про те, що «цифрова спадщина» може мати для спадкоємців не лише раціональну, матеріальну, а й «сентиментальну» цінність. У переважній більшості випадків акаунт у соціальній мережі є виключно засобом комунікації людини, що має для неї лише особисту, немайнову цінність. Зокрема, користувачі розміщують у ньому дописи, особисті світлини, аудіо та відео (reels) тощо, за допомогою яких спілкуються з іншими особами, що може мати значення в тому числі для реконструкції минулого. Створюючи акаунт і користуючись ним, особа поширює інформацію, фото, відео, опрацьовує інформацію, розміщену іншими користувачами. Слід зважати на те, що вся діяльність користувача нерозривно пов'язана з його особою, яка ідентифікується під час входження в акаунт, а також у процесі спілкування з іншими особами в соціальній мережі.

Не викликає сумніву, що ці матеріали не підпадають під правовий режим об'єкта права інтелектуальної власності мають особистий характер, адже є невіддільними від особи користувача та позбавлені майнової цінності, тобто не можуть бути вираженими в певному грошовому еквіваленті. У свою чергу відсутність майнової цінності акаунта унеможливає віднесення його до цифрової речі як об'єкта цивільних прав у силу припису ст. 179–1 ЦК України. За таких обставин права на акаунт не включаються до складу спадщини і конструкція універсального спадкового правонаступництва не застосовується.

Проте акаунт у соціальній мережі в окремих випадках може містити об'єкти, що мають майнову цінність. Йдеться про ситуацію, коли вміст акаунта охоплюється об'єктами авторського та/або суміжних прав, що наділяє акаунт економічною цінністю. Водночас отримати доступ до цих майнових благ неможливо без доступу до акаунту. Акаунт у цьому разі певною мірою схожий на зачинену скриню зі скарбами, доступ до якої можна набути, якщо в тебе є і сама скриня, і ключ до її замка.

На мою думку, права на об'єкти авторського та/або суміжних прав мають переходити до правонаступників померлого користувача соціальної мережі. Тож

об'єктом спадкового правонаступництва виступатимуть майнові права інтелектуальної власності, але не права на акаунт у соціальній мережі. Особливість досліджуваних правовідносин полягає в тому, що об'єкти права інтелектуальної власності мають цифровий спосіб фіксації. Глобальна цифровізація суспільства має наслідком не виникнення нового виду прав, поряд із речовими, зобов'язальними, а детермінує цифровий спосіб фіксації вже відомих прав. Через це поширене в юридичній літературі поняття «спадкування акаунта» є дещо умовним і не відповідає його правовому режиму.

Важливо врахувати, що за загальним правилом права на твір як об'єкт права інтелектуальної власності поділяються на дві групи – майнові й особисті немайнові. Велика Палата Верховного Суду слушно зазначила, що особисті немайнові права інтелектуальної власності та майнові права інтелектуальної власності є різними за змістом і є незалежними одні від одних [34]. Тобто в цьому випадку має місце не монолітне право, як у речовій власності, а дуалістичність прав на відповідний об'єкт, що істотно впливає на спадкове правонаступництво. Причому в авторському праві, на відміну від права власності як речового права, існує нерозривний зв'язок між автором та його твором. Цей зв'язок заснований на факті створення об'єкта й є результатом творчої праці автора твору.

Об'єктом спадкування після смерті автора є майнові права на твір, відкритий перелік яких наведений у ст. 440 ЦК України та ст. 12 Закону України «Про авторське право та суміжні права»: 1) право на використання твору; 2) виключне право дозволяти використання твору; 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Якщо спадщину прийняли кілька спадкоємців, спадкове майно переходить у їх спільну часткову власність, а розмір часток визначається змістом заповіту або законом. При цьому презюмується рівність часток у спадщині кожного зі спадкоємців за законом (ч. 1 ст. 1267 ЦК України). Крім того, за правилом ч. 2 ст. 1297 ЦК України, якщо спадщину прийняло кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається на ім'я кожного з них, із зазначенням імені та частки в спадщині інших спадкоємців. Додатково на спадкоємця покладено обов'язок задовольнити вимоги кредитора спадкодавця саме в межах вартості спадкової частки (ст. 1282 ЦК України). Верховний Суд неодноразово висловлював правову позицію, згідно з якою при поділі спадщини між спадкоємцями слід урахувати правило ч. 1 ст. 1278 ЦК України про те, що коли спадкодавець у заповіті не розподілив спадщину між спадкоємцями, частки кожного спадкоємця в спадщині є рівними. При розподілі такої спадщини необхідно застосовувати норми, що регулюють правовідносини спільної часткової власності [35; 36]. Таким чином, за загальним правилом спадщина переходить у спільну часткову власність спадкоємців.

Втім у разі спадкування майнових прав на твір двома та більше спадкоємцями правила про спільну часткову власність не застосовується, що зумовлено право-

вим режимом об'єкта авторського права. Права на твір спадкуються як єдине ціле, здійснюються спадкоємцями спільно та не підлягають поділу між ними. У зв'язку з цим спадкоємці позбавлені правової можливості укласти договір про поділ спадщини, що складається з майнових прав інтелектуальної власності. Верховний Суд зазначив, що у ст. 428 ЦК України передбачено конструкцію спільності прав інтелектуальної власності. Законодавець не пов'язує спільну належність прав інтелектуальної власності з правовим режимом спільної власності, оскільки вона притаманна для речових відносин. У тому разі, якщо один із суб'єктів, яким спільно належать певні права інтелектуальної власності, вибуває з цих правовідносин унаслідок тих чи інших підстав (зокрема, внаслідок смерті), то його спадкоємець (спадкоємці) можуть заявляти вимогу про визнання права інтелектуальної власності. Утім до відповідних правовідносин не застосовуються положення статей 355, 368, 1226 ЦК України [37].

Проте, навіть якщо поширити правила про спадкування майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти, розміщені в акаунті за умови, що вони підпадають під ознаки твору, твору образотворчого мистецтва, фотографічного твору тощо, то виникнуть складнощі, пов'язані зі здійсненням спадкоємцями своїх прав на спадщину. Йдеться передусім про неможливість отримати свідоцтво про право на спадщину, що видається нотаріусом, який завів спадкову справу. Це пов'язано з необхідністю отримання доступу до акаунта, що технічно зробити важко, зважаючи на викладені вище правила адміністраторів соціальних мереж. Видача свідоцтва про право на спадщину, до складу якої входять майнові права інтелектуальної власності, здійснюється за загальними положеннями оформлення спадщини, що суворо формалізовані, а спеціальних норм і методичних рекомендацій стосовно посмертного переходу прав на акаунт наразі не існує. Тому нотаріус під час оформлення прав на твір вимагатиме від спадкоємців документи про підтвердження належності авторських прав спадкодавцю, зокрема, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Не викликає сумніву, що стосовно творів, розміщених користувачем в акаунті, процес підтвердження належності йому об'єкта авторського права стає практично неможливим.

Додатково виникне складне питання встановлення вартості творів, що містяться в акаунті. А це має важливе правове значення для визначення розміру обов'язкової частки в спадщині, обсягу задоволення вимог кредиторів тощо. Вартість спадкової частки впливає на розмір податку при спадкуванні нерезидентами, а також особами, які не є членами сім'ї спадкодавця першого та другого ступеня споріднення (ст. 174 ПК України).

Крім того, можлива ситуація, за якої ніхто, крім спадкодавця, не знає про наявність акаунта в соціальній мережі. Особливо проблема загострюється в тих випадках, коли обраний логін користувача не збігається з його прізвищем, ім'ям, по батькові. Л. М. Загоруй та І. С. Загоруй пропонують до пошуків об'єктів цифрової спадщини залучати адвокатів, нотаріусів і самих спадкоємців [7, с. 78].

Водночас навіть із урахуванням залучення до пошуку акаунта в соціальній мережі широкого кола суб'єктів, відповідна інформація не закріплена в державних реєстрах, як, наприклад, стосовно права власності на нерухоме майно.

Важливо відмежовувати право доступу до акаунта користувача в соціальній мережі від спадкового правонаступництва. Це пояснюється тим, що надання технічного доступу до акаунта померлої особи не є спадкуванням у розумінні універсального спадкового правонаступництва. Тим більше, навіть якщо такий доступ і надається у виняткових випадках, він має обмежений характер. Акаунт у соціальній мережі призначений для спілкування, а тому нерозривно пов'язаний з особою користувача. Передача прав на акаунт спадкоємцям останнього унеможливить функціональне використання акаунта. Адже в такому разі від імені померлої особи користуватися акаунтом будуть її спадкоємці. Тому більш переконливою видається позиція, згідно з якою до спадкоємців переходить право на вміст акаунта за умови, що він містить об'єкти авторського та/або суміжних прав.

У сучасних реаліях, коли використання акаунта в соціальних мережах усе більше змінюється в сторону комерціалізації та розвитку творчої складової, вирішальне значення при вирішенні питання про передачу цифрових активів у порядку спадкування має бути відведене волі спадкодавця. Наприклад, особа може скласти секретний заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом. Особа, яка склала секретний заповіт, подає його в заклеєному конверті нотаріусові. На конверті має бути підпис заповідача. Нотаріус ставить на конверті свій посвідчувальний напис, скріплює печаткою і в присутності заповідача поміщає його в інший конверт та опечатує. Не викликає сумніву, що в секретному заповіті можуть міститися дані про логін і пароль користувача акаунта в соціальній мережі.

Крім того, у процесі проведення рекодифікації цивільного законодавства можна запропонувати закріпити положення про спеціальні заповідальні розпорядження стосовно акаунтів у соціальних мережах за аналогією з так званими «банківськими заповітами», що дозволяють розпорядитися виключно долею коштів на банківському рахунку (ст. 1228 ЦК України).

Проте навіть за наявності заповіту, в якому зроблені розпорядження щодо акаунта в соціальній мережі, спадкування в класичному розумінні не виникає, а йдеться лише про надання доступу до акаунту певним особам на підставі висловленої волі користувача.

На сучасному етапі ще не накопичений необхідний масив знань про акаунти в соціальних мережах, який би дозволив виробити для них загальне поняття та загальний правовий режим. Тож це питання потребує подальшого теоретичного обґрунтування та законодавчого закріплення. Водночас в умовах відсутності нормативного регулювання досліджуваних правовідносин з метою недопущення правового колапсу доцільно застосовувати існуючі правові механізми, зокрема, спадкування майнових прав інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

Як демонструє проведене дослідження, акаунт у соціальній мережі має складну природу та охоплює два елементи – обліковий запис і вміст. Оскільки обліковий запис є набором певних відомостей, що передаються користувачем комп'ютерній системі, не має творчого характеру, майнової цінності, забезпечує доступ до блага, але не є самим благом, то за своєю сутністю не належить до об'єктів цивільних прав. Через це обліковий запис позбавлений такої властивості як оборотоздатність і не може визнаватися об'єктом спадкування. У свою чергу, вміст акаунта в окремих випадках може містити об'єкти авторського права та/або суміжних прав. У такому разі смерть користувача акаунта породжує спадкування майнових прав інтелектуальної власності на ці об'єкти, що мають цифровий спосіб фіксації.

Зважаючи на стан національного законодавства, смерть користувача акаунта в соціальній мережі не зумовлює спадкування прав на акаунт у розумінні універсального спадкового правонаступництва.

Відсутність спадкування стосовно досліджуваного об'єкта пояснюється обставинами як технічного, так і юридичного характеру. Щодо технічних перешкод слід відзначити можливість надання доступу до акаунта померлої особи. Це питання вирішується адміністратором соціальної мережі на підставі внутрішніх угод, положень, правил, які за своєю природою не є регуляторами спадкових правовідносин.

Юридичні перешкоди пов'язані з двома аспектами. По-перше, необхідністю дотримання таємниці особистого життя користувача та третіх осіб, яка не може бути гарантована в разі надання доступу до акаунта спадкоємцям користувача. По-друге, з'ясуванням об'єкта спадкування, адже право на акаунт у соціальній мережі не може виступати елементом складу спадщини та переходити до спадкоємця за аналогією з правом власності як речовим правом, що належало спадкодавцеві за життя.

Хоча національне законодавство та правова наука досягли певного прогресу в регулюванні віртуальних активів, доцільно нормативно закріпити заповідальні розпорядження щодо акаунтів у соціальних мережах. За наявності такого заповідального розпорядження спадкоємець померлого користувача отримає право доступу до акаунта й обмежене користування ним, що не є спадкуванням у класичному розумінні цього терміна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 №2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
- [2] Verbeke, A.-L. P. G., & Leleu, Y.-H. Harmonization of the Law of Succession in Europe (June 17, 2010). Towards a European Civil Code, Fourth Revised and Expanded Edition. P. 459–479, A. S. Hartkamp, Martijn W. Hesselink, E. H. Hondius, Chantal Mak & C. Edgar du Perron, eds., Kluwer Law International, 2011. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1763147 (дата звернення: 31.12.2024).

- [3] Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : Вид. дім «Ар-тЕк», 2020. 128 с.
- [4] Мілевська А. О., Петричук М. В. Проблематика включення віртуальних об'єктів до складу спадщини. *Ірпінський юридичний часопис*. 2019. Вип. 2. С. 31–38.
- [5] Чупрій Д. Ю. Правова природа акаунтів як потенційних об'єктів спадкування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 1. С. 54–59.
- [6] Кривенко Ю. В. Актуальні проблеми спадкування акаунтів соціальних мереж. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 147–150. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2024/34.pdf
- [7] Загоруй Л. М., Загоруй І. С. Цифрова спадщина: проблеми формування і перспективи. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 1. С. 71–82.
- [8] Ясечко С. В. Цифровий спадок в епоху діджиталізації. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Харків, 20 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України»; Наук. Парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 218–221.
- [9] Некіт К. Г. Право приватної власності в інформаційному суспільстві: теорія і практика : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 554 с.
- [10] Токарева В. О., Личко В. С. Спадкування об'єктів в мережі інтернет: досвід західних держав. *Часопис цивілістики*. 2024. Вип. 53. С. 41–46.
- [11] Ходико Ю. Є. Правова природа об'єкта спадкового правовідношення. *Право і суспільство*. 2016. № 5. С. 59–64.
- [12] Жилінкова І. В. Актуальні питання спадкового права України : матеріали до семінару. Харків : Ксилон, 2009. 340 с.
- [13] Спадкове право: крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 536 с.
- [14] Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. М. Клименко, С. Я. Рабовська, Л. О. Карамаза та ін. ; за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ : Вид. Фурса С. Я. ; КНТ, 2007. 1126 с.
- [15] Шишка Р. Б., Сопілко І. М., Козирева В. П. Спадкове право в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. проф. Р. Б. Шишки. Київ : Ліра-К, 2015. 216 с.
- [16] Постанова Верховного Суду від 27.11.2024, судова справа № 715/3010/21, провадження № 61-16989св23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410651> (дата звернення: 31.12.2024).
- [17] Grochowski M. Inheritance of the Social Media Accounts in Poland. *European Review of Private Law*. 2019. № 5. P. 1195–1206. URL: <https://ssrn.com/abstract=3470427> (дата звернення: 31.12.2024).
- [18] Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав» від 17.12.2021 № 6447. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38588> (дата звернення: 31.12.2024).
- [19] Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса : Гельветика, 2021. 690 с.
- [20] Про цифровий контент та цифрові послуги : Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
- [21] Воеводіна Г. І. Наукова дискусія щодо визначення віртуального активу в Україні: від програмного коду і нематеріального блага до цифрової речі. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Том 31. № 3. С. 198–221.

- [22] Mikk T., Sein K. Digital Inheritance: Heirs' Right to Claim Access to Online Accounts under Estonian Law. *Juridica International*. 2018. Vol. 27. P. 117–128.
- [23] Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 №2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
- [24] Сліпченко А. С., Сліпченко С. О. Цифрова річ як «новий» об'єкт «нових» цивільних правовідносин. *Право і безпека*. 2023. №4. С. 68–81.
- [25] Аліна С. С. Огляд досвіду впровадження електронного заповіту в умовах формування концепту електронного (цифрового) спадку. *Право та державне управління*. 2023. №3. С. 187–192.
- [26] Белов Д. М., Переш І. Є., Покорба І. Цифрові права людини: доктринальні засади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №2. С. 110–115.
- [27] M. Esperança Ginebra Molins. Voluntades digitales: disposiciones mortis causa. *El Derecho Privado En El Nuevo Paradigma Digital*. Colegio Notarial de Cataluña Marcial Pons, 2020. P. 209–235. URL: http://www.ub.edu/jeanmonnet_dretprivateuropeu/wp-content/uploads/2020/10/El-Derecho-privado-en-el-nuevo-paradigma-digital-1.pdf (дата звернення: 31.12.2024).
- [28] Berlee A. Digital Inheritance in the Netherlands. *Journal of European Consumer and Market Law*. 2017. №6. P. 256–260. URL: <https://ssrn.com/abstract=3082802> (дата звернення: 31.12.2024).
- [29] Ley Orgánica 3/2018, de 5 de diciembre, de Protección de Datos Personales y garantía de los derechos digitales. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2018-16673> (дата звернення: 31.12.2024).
- [30] An Act to Amend Title 12 of the Delaware Code Relating To Fiduciary Assets to Digital Assets and Digital Accounts. Passed 12.08.2014. URL: <https://legiscan.com/DE/text/HB345/id/1023563> (дата звернення: 31.12.2024).
- [31] Loi une République numérique du 07.10.2016 №2016-1321. *Journal officiel électronique authentifié*. №°0235 du 08.10.2016. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=SJ9w29KN2wvvWjcmiPwHr3B0La5rYk6ys5dm_FwTPZs= (дата звернення: 31.12.2024).
- [32] Judgement of the BGH of 12.07.2018, III ZR 183/17 (Note 3), sn. 35. URL: <https://datenbank.nwb.de/Dokument/741207/> (дата звернення: 31.12.2024).
- [33] Некіт К. Г. Поняття та правова природа акаунта в соціальній мережі. *Часопис цивільстики*. 2018. Вип. 30. С. 60–65.
- [34] Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.01.2019, судова справа №569/17272/15-ц, провадження №14-338цс18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80116150> (дата звернення: 31.12.2024).
- [35] Постанова Верховного Суду від 06.08.2019, судова справа №530/1682/15-ц, провадження №61-46642св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82261655> (дата звернення: 31.12.2024).
- [36] Постанова Верховного Суду від 01.10.2018, судова справа №331/3662/17, провадження №61-38800св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77285705> (дата звернення: 31.12.2024).
- [37] Постанова Верховного Суду від 22.01.2020, судова справа №243/6275/16-ц, провадження №61-42813св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87144742> (дата звернення: 31.12.2024).

REFERENCES

- [1] Fundamentals of health care legislation: Law of Ukraine. (1992, November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
- [2] Verbeke, A.-L. P. G., & Leleu, Y.-H. (2011). Harmonization of the law of succession in Europe. In A. S. Hartkamp, M. W. Hesselink, E. H. Hondius, C. Mak, & C. E. du Perron (Eds.), *Towards a European civil code* (4th revised and expanded ed., pp. 459–479). Kluwer Law International. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1763147
- [3] Concept of updating the Civil Code of Ukraine. (2020). Kyiv: ArtEk Publishing House.
- [4] Milevska, A. O., & Petrychuk, M. V. (2019). Issues of including virtual objects in inheritance. *Irpın Legal Journal*, 2, 31–38.
- [5] Chuprii, D. Yu. (2023). Legal nature of accounts as potential objects of inheritance. *Current Issues of Domestic Jurisprudence*, 1, 54–59.
- [6] Krivenko, Yu.V. (2024). Current issues of inheriting social media accounts. *Legal Scientific Electronic Journal*, 3, 147–150. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/3_2024/34.pdf
- [7] Zagorui, L. M., & Zagorui, I. S. (2024). Digital inheritance: Formation problems and perspectives. *Current Issues of Law: Theory and Practice*, 1, 71–82.
- [8] Yasechko, S. V. (2022). Digital inheritance in the digitalization era. In *Problems of Civil Law and Procedure: Proceedings of the Scientific-Practical Conference* (Pp. 218–221). Kharkiv: KhNUA.
- [9] Nekit, K. H. (2021). Private property rights in the information society: Theory and practice. Odesa: Helvetica.
- [10] Tokarieva, V. O., & Lychko, V. S. (2024). Inheritance of internet objects: Experience of Western states. *Journal of Civil Law*, 53, 41–46.
- [11] Khodiko, Yu.Ye. (2016). Legal nature of the inheritance relationship object. *Law and Society*, 5, 59–64.
- [12] Zhilinkova, I. V. (2009). Current issues of inheritance law in Ukraine: Seminar materials. Kharkiv: Ksylo.
- [13] Inheritance law: Through the prism of judicial practice. (2021). In I. V. Spasibo-Fateieva (Ed.), *Monograph* (p. 536). Kharkiv: EKUS. Fursa, S. Ya., Fursa, Ye.I., Klymenko, O. M., Rabovska, S. Ya., Karamaza, L. O., et al. (2007).
- [14] *Inheritance law: Notary. Advocacy. Court* (S. Ya. Fursa, Ed.). Kyiv: Fursa S. Ya. Publisher; KNT.
- [15] Shyshka, R. B., Sopilko, I. M., & Kozyrieva, V. P. (2015). *Inheritance law in Ukraine: a textbook* (R. B. Shyshka, Ed.). Kyiv: Lira-K.
- [16] Supreme Court of Ukraine. (2024). Decision of the Supreme Court, 27.11.2024, Case No. 715/3010/21, Proceedings No. 61-16989sv23. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123410651>
- [17] Grochowski, M. (2019). Inheritance of social media accounts in Poland. *European Review of Private Law*, 5, 1195–1206. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3470427>
- [18] Explanatory note to the draft Law of Ukraine on amendments to the Civil Code of Ukraine aimed at expanding the scope of civil rights objects. (2021). Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/38588>
- [19] Recodification of civil legislation of Ukraine: Challenges of time. (2021). In N. S. Kuznetsova (Ed.), *Monograph* (p. 690). Odesa: Helvetica.
- [20] Law of Ukraine. (2023). On digital content and digital services. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>

- [21] Voevodina, H. I. (2024). Scientific discussion on defining virtual assets in Ukraine. *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(3), 198–221.
- [22] Mikk, T., & Sein, K. (2018). Digital inheritance: Heirs' right to claim access to online accounts under Estonian law. *Juridica International*, 27, 117–128.
- [23] Law of Ukraine. (2022). On copyright and related rights. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
- [24] Slipchenko, A. S., & Slipchenko, S. O. (2023). Digital objects as 'new' entities of 'new' civil relations. *Law and Security*, 4, 68–81.
- [25] Alina, S. S. (2023). Review of electronic will implementation in the context of digital inheritance. *Law and State Governance*, 3, 187–192.
- [26] Belov, D. M., Peresh, I. Ye., & Pokorba, I. (2024). Digital human rights: Doctrinal foundations. *Analytical and Comparative Law*, 2, 110–115.
- [27] Esperança Ginebra Molins, M. (2020). Digital wills: Testamentary dispositions. In *Private Law in the New Digital Paradigm* (Pp. 209–235). Colegio Notarial de Cataluña Marcial Pons. Retrieved from http://www.ub.edu/jeanmonnet_dretprivateuropeu/wp-content/uploads/2020/10/El-Derecho-privado-en-el-nuevo-paradigma-digital-1.pdf
- [28] Berlee, A. (2017). Digital inheritance in the Netherlands. *Journal of European Consumer and Market Law*, 6, 256–260. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3082802>
- [29] Organic Law 3/2018, of December 5, on Personal Data Protection and Guarantee of Digital Rights. Retrieved from <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2018-16673>
- [30] An Act to Amend Title 12 of the Delaware Code Relating to Fiduciary Assets to Digital Assets and Digital Accounts. (2014). Retrieved from <https://legiscan.com/DE/text/HB345/id/1023563>
- [31] Loi une République numérique. (2016). *Journal Officiel Électronique Authentifié*, 235, October 8. Retrieved from https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=SJ9w29KN2wvWjcmiPwHr3B0La5rYk6ys5dm_FwTPZs=
- [32] Judgment of the BGH of July 12, 2018, III ZR 183/17. Retrieved from <https://datenbank.nwb.de/Dokument/741207>
- [33] Nekit, K. H. (2018). Concept and legal nature of social media accounts. *Journal of Civil Law*, 30, 60–65.
- [34] Supreme Court of Ukraine. (2019). Decision of the Grand Chamber, 13.01.2019, Case No. 569/17272/15-ts, Proceedings No. 14-338ts18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80116150>
- [35] Supreme Court of Ukraine. (2019). Decision of the Supreme Court, 06.08.2019, Case No. 530/1682/15-ts, Proceedings No. 61-46642sv18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82261655>
- [36] Supreme Court of Ukraine. (2018). Decision of the Supreme Court, 01.10.2018, Case No. 331/3662/17, Proceedings No. 61-38800sv18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77285705>
- [37] Supreme Court of Ukraine. (2020). Decision of the Supreme Court, 22.01.2020, Case No. 243/6275/16-ts, Proceedings No. 61-42813sv18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87144742>

Олександр Євгенович Кухарєв

Доктор юридичних наук, професор
Професор кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту № 5
Харківський національний університет внутрішніх справ
61080, проспект Льва Ландау, 27, Харків, Україна

Oleksandr Ye. Kukhariev

Doctor in Law, Professor
Professor of the Department of Civil Law and Procedure
of the Educational and Research Institute No. 5
of Kharkiv National University of Internal Affairs
61080, 27 L. Landau Ave., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Кухарєв О. Є. Правовий режим акаунта в соціальній мережі у спадкових правовідносинах. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 1. С. 127–149.

Suggested Citation: Kukhariev, O. Ye. (2025). Legal Regime of a Social Network Account Within Hereditary Legal Relations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 32(1), 127–149.

Стаття надійшла / Submitted: 13/01/2025

Доопрацьовано / Revised: 13/02/2025

Схвалено до друку / Accepted: 25/03/2025